

EUROPESE COMMISSIE

Brussel, 11.2.2011
C(2011) 908 definitief

**Betreft: Steunmaatregelen van de staten – Nederland
NN 7/2007 (ex. N 370/2001)
Steun voor de milieukeur**

Excellentie,

De Commissie wenst Nederland ervan in kennis te stellen dat zij, na onderzoek van de informatie die de Nederlandse autoriteiten over de bovenvermelde steunmaatregel hebben verstrekt, heeft besloten geen bezwaar te maken tegen de betrokken steun omdat deze verenigbaar is met het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)¹.

Bij dit besluit heeft de Commissie zich gebaseerd op de onderstaande overwegingen:

1. PROCEDURE

- (1) Op 7 juni 2001 hebben de Nederlandse autoriteiten de Commissie per brief in kennis gesteld van een steunmaatregel in het kader waarvan steun is verleend voor de invoering en het gebruik van een certificaat voor de milieuvriendelijke productie van landbouwproducten en levensmiddelen. De brief werd op 12 juni 2001 geregistreerd.
- (2) Bij brieven van 8 augustus 2001, 9 april 2002 en 9 oktober 2002 is om aanvullende informatie verzocht en hierop werd geantwoord bij brieven van 22 februari 2002, 18 juni 2002 en 23 december 2002, die telkens op de betrokken datum werden geregistreerd. Op 23 april 2003 en 2 mei 2003 werd nogmaals om aanvullende

---

¹ Met ingang van 1 december 2009 zijn de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag respectievelijk de artikelen 107 en 108 van het VWEU geworden. De bepalingen in beide verdragen zijn inhoudelijk identiek. In dit besluit dienen verwijzingen naar de artikelen 107 en 108 VWEU in voorkomend geval te worden gelezen als verwijzingen naar respectievelijk de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag.

Zijne Excellentie de Heer Uri ROSENTHAL
Minister van Buitenlandse Zaken
Bezuidenhoutseweg 67
Postbus 20061
NL – 2500 EB Den Haag

Commission européenne, B-1049 Bruxelles – Belgique
Europese Commissie, B-1049 Brussel – België
Telefoon: 00- 32 (0) 2 299.11.11.

informatie verzocht, maar de Nederlandse autoriteiten hebben hierop nooit geantwoord.

- (3) Nadat er uit de door de Nederlandse autoriteiten verstrekte gegevens was gebleken dat de regeling reeds werd toegepast en dat er reeds steun was betaald, is het dossier naar het register van de niet-aangemelde steunmaatregelen overgeheveld onder het nummer NN 7/2007 (nu SA.22461). De Nederlandse autoriteiten werden van deze overdracht in kennis gesteld per brief van 6 februari 2007.

2. OMSCHRIJVING

2.1. Benaming

- (4) Steun voor de milieukeur.

2.2. Doelstelling

- (5) De betrokken maatregel heeft tot doel om, door het opzetten van een vrijwillige kwaliteitsborgingsregeling met bijbehorend logo, een stimulans te bieden voor de milieuvriendelijke productie en afzet van landbouwproducten en levensmiddelen die voldoen aan strengere eisen dan de bestaande nationale normen.

2.3. Begunstigden

- (6) Tussen 150 en 3 000 landbouwers.

2.4. Rechtsgrondslag

- (7) Rechtsgrondslag voor deze regeling zijn de artikelen 2 en 5, onder a), van de Wet van 17 december 1997 houdende regels inzake de verstrekking van subsidies door de minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Kaderwet LNV-subsidies).

2.5. Beschrijving van de steunregeling

- (8) Om de productie en de afzet van in bijlage I vermelde milieuvriendelijke levensmiddelen te bevorderen, is steun toegekend voor de volgende doeleinden:
- (a) ondersteuning van de ontwikkeling van een kwaliteitsborgingsregeling en een consumentenkeurmerk voor milieuvriendelijk geproduceerde landbouwproducten en levensmiddelen;
  - (b) bevordering van de procesbegeleiding bij de toepassing van het keurmerk;
  - (c) ondersteuning van de monitoring van de deelname aan en de efficiëntie van de kwaliteitsborgingsregeling;
  - (d) promotie voor het keurmerk en de gecertificeerde producten.

- (9) De Nederlandse autoriteiten hebben de steun rechtstreeks betaald aan de Stichting Milieukeur, die met de uitvoering van de maatregel was belast. Deze stichting is een particuliere instantie en werd op transparante en niet-discriminerende wijze geselecteerd overeenkomstig Richtlijn 92/50/EEG².
- (10) De deelname aan de regelingen inzake kwaliteitsborging en de milieukeur was vrijwillig, maar zodra de landbouwers zich ervoor inschreven, moesten zij aan de normen voldoen en hun medewerking aan de verplichte controles verlenen.

Ontwikkeling van een kwaliteitsborgingsregeling en een consumentenmilieukeur

- (11) In het kader van de maatregel werden een kwaliteitsborgingsregeling en een milieukeur ingesteld die de milieuvriendelijke productie van landbouwproducten en levensmiddelen garanderen. De hierbij gehanteerde criteria gingen verder dan de nationale wettelijke milieu-, hygiëne- en dierenwelzijnsnormen.
- (12) De Stichting Milieukeur was belast met de invoering van de milieukeur en de vaststelling van de criteria en de normen voor de kwaliteitsborgingsregelingen. De milieukeur werd toegekend door particuliere geaccrediteerde certificeringsinstanties, die ook de controles verrichtten. Deze controles werden niet bij wet opgelegd, maar kregen voor de landbouwers een dwingend karakter zodra die zich voor de kwaliteitsborgingsregeling hadden ingeschreven. Als de landbouwer niet langer aan de certificeringscriteria voldeed, werd de milieukeur ingetrokken en kon de landbouwer zijn bedrijf niet langer promoten als milieuvriendelijke producent. De controles van de bestaande nationale wettelijke normen werden door overheidsinstanties verricht.
- (13) De regeling had betrekking op de productie en de verwerking van in bijlage I opgenomen producten (de verwerking van landbouwproducten tot producten die niet onder bijlage I vallen, was van de regeling uitgesloten). Voorts was het gebruik van de milieukeur niet beperkt tot producten die voldeden aan Verordening (EEG) nr. 2092/91 van de Raad van 24 juni 1991 inzake de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen³ en Verordening (EG) nr. 1804/1999 van de Raad van 19 juli 1999 waarbij Verordening (EEG) nr. 2092/91 inzake de biologische productiemethode en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen wordt aangevuld met betrekking tot de dierlijke productie⁴.
- (14) De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de steunmaatregel geen betrekking had op visproducten.
- (15) De milieukeur verwees niet naar de oorsprong, maar alleen naar het productieproces. Voorts werden producten van oorsprong uit andere EER-landen in aanmerking genomen voor zover zij aan de criteria van de kwaliteitsborgingsregelingen voldeden en bij de in de betrokken landen verrichte controles werden goedgekeurd.

---

² PB L 209 van 24.7.1992.

³ PB L 198 van 22.7.1991, blz. 1-15.

⁴ PB L 222 van 24.8.1999, blz. 1-28.

- (16) De Nederlandse autoriteiten hebben op verzoek voorbeelden gegeven van de certificeringsregelingen en daarbij de algemene criteria en de productspecifieke criteria toegelicht. Uit de voorbeelden blijkt dat de regelingen verder gingen dan de nationale wettelijke milieu-, hygiëne- en dierenwelzijnsnormen (de vastgestelde criteria liggen tot 20% hoger dan de wettelijke vereisten).
- (17) De algemene criteria hielden onder meer in dat het verboden is verpakkingsmateriaal te gebruiken dat PVC, cadmium of chloor bevat. Producten met een milieukeur moeten totaal gescheiden van andere producten (in tijd en ruimte) worden opgeslagen en verkocht om vermenging van beide soorten producten uit te sluiten en de certificeringsinstanties in staat te stellen toezicht te houden. Verwerkende bedrijven moeten aantonen dat de door hen gebruikte grondstoffen ook aan de criteria voor de milieukeur voldoen en zij moeten waterdichte aankoop- en verkoopregisters bijhouden. Tot slot mag het logo van de milieukeur slechts op de producten worden aangebracht na schriftelijke toestemming van de certificeringsinstanties.
- (18) De productspecifieke criteria hadden vooral betrekking op het gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsproducten, mineralen, energie en water en op de toepassing, op vrijwillige basis, van sectorbrede kwaliteitsprogramma's, zoals HACCP. Om de milieukeur te verkrijgen moesten de bedrijven een bepaalde minimumscore behalen voor de criteria die in de productrelevante certificeringsregeling waren vastgesteld.
- (19) De subsidiabele kosten hadden betrekking op de invoering van de milieukeur, de ontwikkeling van de kwaliteitsborgingsregelingen, de accreditering en de controles. Het totale steunbedrag dat in het kader van deze maatregel werd toegekend, was voor de regelingen, de milieukeur en de accreditering niet groter dan 100 000 euro per begunstigde en per driejarige periode, en voor de niet-verplichte controles niet hoger dan 70% van de subsidiabele kosten.
- (20) De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de steun niet met terugwerkende kracht werd toegekend voor de certificerings- en onderzoeksactiviteiten die reeds door de Stichting Milieukeur waren verricht. Dit neemt niet weg dat in het verleden reeds steun voor certificeringsregelingen werd verleend in het kader van maatregel N 158/97, die door de Commissie op 13 mei 1997 is goedgekeurd.

Procesbegeleiding bij de toepassing van het keurmerk

- (21) De steunmaatregel voorzag in technische steun, in het kader waarvan de deelnemende landbouwers over het gebruik van de milieukeur werden geïnformeerd en advies kregen over hoe zij hun milieuvriendelijke producten onder de aandacht van de consumenten konden brengen. De Stichting Milieukeur was belast met het verlenen van die procesbegeleidingssteun.
- (22) Alle landbouwers die voor de regeling in aanmerking kwamen, hadden recht op technische steun, die het hen gemakkelijker maakte het concept van de milieuvriendelijke productie beter te leren kennen en meer te vernemen over hoe zij daarover met de consument konden communiceren.

- (23) De subsidiabele kosten omvatten de kosten van de adviesverlening voor de procesbegeleiding en de kosten van de kennisverspreiding. De steunintensiteit voor deze activiteiten bedroeg hoogstens 100 000 euro. Het totale steunbedrag was niet hoger dan 100 000 euro per begunstigde en per driejarige periode.

Monitoring van de deelname aan en de efficiëntie van de kwaliteitsborgingsregeling

- (24) Om de milieueffecten van de milieukeur te meten werd steun verleend voor onderzoek naar de deelname aan de regeling en de impact ervan op het milieu. Het onderzoek kon tot een aanscherping van de certificeringscriteria leiden, na grondige beoordeling van de wetenschappelijke basis en de haalbaarheid van de betrokken criteria. De resultaten werden openbaar gemaakt en in daartoe geschikte bladen bekendgemaakt.
- (25) De Stichting Milieukeur verrichtte de monitoringsactiviteiten en beoordeelde de efficiëntie van de kwaliteitsborgingsregeling en de milieukeur op basis van de deelname aan de regeling en de impact ervan op het milieu.
- (26) De subsidiabele kosten in het kader van deze maatregel omvatten personeelskosten, advieskosten en algemene kosten in verband met onderzoeksactiviteiten. De steunintensiteit bedroeg hoogstens 100%. De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de aankoop van onderzoeksmateriaal van deze regeling was uitgesloten.

Promotie van de milieukeur en van de gecertificeerde producten

- (27) Er werd steun verleend voor promotieactiviteiten om het grote publiek beter bewust te maken van de milieukeur en de gecertificeerde, op milieuvriendelijke wijze vervaardigde landbouwproducten.
- (28) De promotieactiviteiten waren niet gericht op producten van een specifiek bedrijf of van een specifieke sector en verwezen evenmin naar de oorsprong van de producten.
- (29) Voorts is volgens de Nederlandse autoriteiten voldaan aan de criteria van artikel 2 van Richtlijn 2000/13/EG betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgeving der lidstaten inzake de etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame⁵. De milieukeur wordt naast het productspecifieke logo aangebracht.
- (30) De subsidiabele kosten hadden betrekking op de promotiecampagne voor de milieukeur en de gecertificeerde producten. De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de steunintensiteit niet meer bedroeg dan 50% van de kosten van de promotieactiviteiten voor de milieukeur en de gecertificeerde producten.

Looptijd

- (31) Van 1 januari 2001 tot en met 31 december 2004 (4 jaar). De steunregeling is in 2004 tot een definitief einde gekomen en de Nederlandse autoriteiten hebben

---

⁵ PB L 109 van 6.5.2000, blz. 29.

verzekerd dat zij geen steun hebben verleend voor de milieukeur voor de jaren 2005 en volgende.

Begrotingsmiddelen

(32) Het totale budget voor de milieukeur bedroeg 1 967 139,57 euro en werd op degressieve wijze over de vier jaar verdeeld. De steunbedragen per categorie waren als volgt:

Jaar	Ontwikkeling keurmerk en regelingen (€)	Technische steun voor procesbegeleiding (€)	Toezicht op het gebruik en de efficiëntie van het keurmerk (€)	Promotie-activiteiten (€)	Begunstigden
2001	192 856,59	87 125,80	46 739,36	173 797,82	150
2002	219 000	100 000	52 000	169 000	900
2003	210 000	85 000	46 000	145 000	1800
2004	196 652	78 145	41 478	124 345	3000

Cumulering

(33) De steun kon niet met andere steun voor dezelfde subsidiabele kosten worden gecumuleerd.

3. BEOORDELING

3.1. Is er sprake van staatssteun?

(34) Overeenkomstig artikel 107, lid 1, VWEU zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.

(35) De betrokken maatregel leverde de ontvangers ervan voordeel op. Dit voordeel werd verleend via staatsmiddelen, aangezien de steun rechtstreeks door de Nederlandse autoriteiten werd betaald (zie punt 9), en kwam ten goede aan landbouwers in Nederland (zie punt 6).

(36) Volgens de jurisprudentie van het Hof van Justitie wijst louter het feit dat de concurrentiepositie van een onderneming wordt versterkt ten opzichte van andere, concurrerende ondernemingen, door deze onderneming een economisch voordeel te

geven dat die anders bij de normale bedrijfsuitoefening niet zou hebben gekregen, op een mogelijke verstoring van de concurrentie⁶.

- (37) Steunverlening aan een onderneming die actief is op een voor intra-uniaal handelsverkeer openstaande markt, kan het handelsverkeer tussen de lidstaten negatief beïnvloeden⁷. Er is een omvangrijke intra-uniale handel in landbouwproducten. Daarom kon de onderhavige maatregel het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloeden.
- (38) In het licht van het bovenstaande wordt aan de voorwaarden van artikel 107, lid 1, VWEU voldaan. Bijgevolg kan worden geconcludeerd dat de voorgestelde steunmaatregel staatssteun in de zin van dat artikel is. De staatssteun kan slechts als verenigbaar met de interne markt worden beschouwd wanneer die steun in aanmerking komt voor een van de uitzonderingen waarin het Verdrag voorziet.

3.2. Onwettigheid van staatssteun

- (39) Aangezien de steun is verleend voordat die door de Commissie werd goedgekeurd, heeft Nederland gehandeld in strijd met artikel 108, lid 3, van het VWEU.

3.3. Onderzoek naar de verenigbaarheid van de steunmaatregel

- (40) In artikel 107, lid 3, onder c), VWEU is bepaald dat steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën te vergemakkelijken als verenigbaar met de gemeenschappelijke markt kunnen worden beschouwd, mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad.
- (41) Onrechtmatige steun in de zin van artikel 1, onder f), van Verordening (EG) nr. 659/1999⁸ moet worden getoetst aan de regels die van toepassing waren op het ogenblik dat de steun werd verleend. Aangezien de steunmaatregel liep van 2001 tot en met 2004, zijn de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouwsector⁹ (hierna “de richtsnoeren” genoemd) van toepassing.

3.4. Toepassing van de richtsnoeren

Ontwikkeling van een kwaliteitsborgingsregeling en een consumentenmilieukeur

- (42) Steun voor de ontwikkeling van een consumentenmilieukeur en kwaliteitsborgingsregelingen voor milieuvriendelijk geproduceerde

---

⁶ Arrest van het Hof van Justitie van 17 september 1980 in zaak 730/79, *Philip Morris Holland BV tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen*, Jurispr. 1980, blz. 2671.

⁷ Zie met name het arrest van het Hof van Justitie van 13 juli 1988 in zaak 102/87, *Franse Republiek tegen Commissie van de Europese Gemeenschappen*, Jurispr. 1988, blz. 4067.

⁸ PB L 83 van 27.3.1999, blz. 1.

⁹ PB C 28 van 1.2.2000, blz. 2.

landbouwproducten en levensmiddelen en de accreditering daarvan wordt geacht steun te zijn om de productie en marketing van kwaliteit landbouwproducten aan te moedigen. Dergelijke activiteiten moeten worden getoetst aan punt 13.2 van de richtsnoeren welke onder andere steun toestaat voor advisering en soortgelijke ondersteuning voor activiteiten gerelateerd aan de ontwikkeling van kwaliteit landbouwproducten, inclusief het bedenken van en vormgeven aan producten en de invoering van kwaliteitsborgingsregelingen. De steun die in het kader van dit punt wordt betaald, mag niet meer dan 100 000 euro per begunstigde en per driejarige periode bedragen, of in het geval van ondernemingen die onder de definitie van de Commissie van kleine en middelgrote ondernemingen vallen, 50% van de in aanmerking komende kosten indien dat meer is. Voor de berekening van het steunbedrag wordt de begunstigde geacht de ontvanger van de diensten te zijn.

- (43) Hoewel de steun werd betaald aan de Stichting Milieukeur, die de maatregelen uitvoerde, waren de landbouwers de begunstigden van de steunmaatregelen. Zij konden hierdoor garanderen dat hun producten, na een grondig certificeringsproces, op milieuvriendelijke wijze werden vervaardigd. Voor de berekening van het steunbedrag wordt de begunstigde geacht de ontvanger van de diensten te zijn. De Nederlandse autoriteiten hebben meegedeeld dat er 150 deelnemende landbouwers waren in 2001, oplopend tot 3 000 in 2004. Uit de berekeningen blijkt dat het steunbedrag per begunstigde niet groter was dan 100 000 euro per driejarige periode. Bijgevolg wordt voldaan aan de voorwaarden van punt 13.2 van de richtsnoeren.
- (44) De maatregelen met betrekking tot de kwaliteitscontroles om de milieuvriendelijke productie van landbouwproducten en levensmiddelen te garanderen, vallen onder punt 13.3. Volgens dit punt mag steun slechts worden verleend voor controles door of in opdracht van derden, zoals controles door de bevoegde bestuurlijke autoriteiten of in hun opdracht handelende instanties of door onafhankelijke organisaties die voor de controle en het toezicht op het gebruik van oorsprongsbenamingen, biologische labels of kwaliteitslabels verantwoordelijk zijn. Voor niet-verplichte controles mag de steun tot 70% bedragen.
- (45) In het onderhavige geval hadden de maatregelen inzake kwaliteitscontroles betrekking op niet-verplichte controles die door onafhankelijke geaccrediteerde certificeringsinstanties werden verricht. De begunstigden, d.w.z. de landbouwers, konden zich vrijwillig voor de certificeringsregeling inschrijven en de controles waren dus niet bij wet verplicht. De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de steun die voor niet-verplichte kwaliteitscontroles werd toegekend, niet meer dan 70% van de kosten bedroeg. Bijgevolg voldoet de steun aan punt 13.3 van de richtsnoeren.

Procesbegeleiding bij de toepassing van het keurmerk

- (46) Steun voor adviserings- en opleidingsdiensten in verband met de toepassing van de milieukeur, waaronder procesbegeleiding, wordt door de Commissie beschouwd als “zachte steunverlening” die bijdraagt tot de levensvatbaarheid op lange termijn van de landbouw in de Gemeenschap, terwijl er slechts zeer beperkte gevolgen voor de mededinging zijn. Volgens punt 14.1 van de richtsnoeren mag dergelijke steun worden verleend tot 100% van de kosten. Het totale steunbedrag mag niet meer dan 100 000 euro per begunstigde en per driejarige periode bedragen, of in het geval van ondernemingen die onder de definitie van de Commissie van kleine en middelgrote ondernemingen vallen, 50% van de in aanmerking komende kosten indien dat meer

is. Voor de berekening van het steunbedrag wordt de begunstigde hier geacht de ontvanger van de diensten te zijn.

- (47) De steunregeling heeft tot de levensvatbaarheid op lange termijn van de landbouwsector bijgedragen via de productie van hoogwaardige producten. Zij had betrekking op de adviserings- en opleidingskosten, die krachtens punt 14.1 van de richtsnoeren subsidiabele kosten zijn.
- (48) De Nederlandse autoriteiten hebben garanties geboden dat de steunregeling openstond voor alle in aanmerking komende landbouwers in het betrokken gebied.
- (49) Uit de cijfers blijkt dat het budget voor de steun voor deze activiteiten niet meer bedroeg dan 100 000 euro per begunstigde en per driejarige periode. Bijgevolg wordt voldaan aan de voorwaarden van punt 14.3 van de communautaire richtsnoeren.

Monitoring van de deelname aan en de efficiëntie van de kwaliteitsborgingsregeling

- (50) Het toezicht op het gebruik van de milieukeur en op de effecten ervan moet worden getoetst aan punt 13.5 van de richtsnoeren. De Commissie staat steun toe tot 100% van de kosten van controles door andere instanties die voor het toezicht op het gebruik van kwaliteitsmerken en -labels in het kader van erkende kwaliteitsborgingsystemen verantwoordelijk zijn. Dergelijke steun moet geleidelijk worden verlaagd.
- (51) De Stichting Milieukeur was belast met het toezicht op het gebruik van het kwaliteitslabel. De subsidiabele kosten, die personeelskosten, advieskosten en algemene kosten in verband met toezichtsactiviteiten omvatten, stroken met punt 13.5 van de richtsnoeren. De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de aankoop van onderzoeksmateriaal niet onder de subsidiabele kosten viel. Voorts werd de steun over een periode van 4 jaar geleidelijk verlaagd.
- (52) Aangezien aan de voorwaarden is voldaan, is de steunmaatregel in overeenstemming met punt 13.5 van de communautaire richtsnoeren.

Promotie van de milieukeur en de gecertificeerde producten

- (53) Voor de promotie van de milieukeur en de gecertificeerde producten gelden de Communautaire richtsnoeren inzake staatssteun voor reclame voor in bijlage I van het Verdrag vermelde producten en voor bepaalde niet in bijlage I vermelde producten¹⁰ (hierna “de reclamerichtsnoeren” genoemd).
- (54) In punt 19 van de reclamerichtsnoeren is bepaald dat campagnes op de binnenlandse markt waarbij reclame wordt gemaakt voor specifieke producteigenschappen, in overeenstemming zijn met artikel 34 VWEU, op grond waarvan kwantitatieve invoerbepalingen en alle maatregelen van gelijke werking tussen de lidstaten verboden zijn. Het gaat hierbij namelijk om campagnes waarbij niet specifiek naar de nationale oorsprong van het product wordt verwezen, anders dan wat kan worden afgeleid uit verwijzingen naar de betrokken producteigenschappen of naar de

---

¹⁰ PB C 252 van 12.9.2001, blz. 5.

normale productbenaming. Dergelijke reclamecampagnes kunnen worden geacht verenigbaar te zijn met de gemeenschappelijke markt in de zin van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU.

- (55) In het onderhavige geval had de promotiecampagne betrekking op de milieuvriendelijke productie van landbouwproducten en levensmiddelen en op het vergroten van de bekendheid van de milieukeur. De promotiecampagne en het logo waren van generieke aard; er werd niet naar de nationale oorsprong van de producten verwezen en de campagne was evenmin op een specifiek bedrijf toegespitst. Derhalve mag de steunmaatregel met de gemeenschappelijke markt verenigbaar worden geacht overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder c), VWEU.
- (56) Daarnaast ging de steunmaatregel ook niet in tegen het secundair Gemeenschapsrecht. De Nederlandse autoriteiten hebben laten weten dat de campagne voor de promotie van de milieukeur en de gecertificeerde producten voldeed aan artikel 2 van Richtlijn 2000/13/EG betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgeving der lidstaten inzake de etikettering en presentatie van levensmiddelen alsmede inzake de daarvoor gemaakte reclame¹¹, waarin is bepaald dat de etikettering en de wijze waarop deze is uitgevoerd, met inbegrip van de promotie van en de reclame voor levensmiddelen, niet van die aard mogen zijn dat de koper kan worden misleid.
- (57) Krachtens punt 31 van de reclamerichtsnoeren komt steun voor landbouwproducten slechts in aanmerking voor toepassing van de uitzondering van artikel 107, lid 3, onder c), VWEU als hij de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën vergemakkelijkt. Aan deze positieve voorwaarde wordt geacht te zijn voldaan als de gesubsidieerde reclame betrekking heeft op een van de positieve criteria van punt 32 van de reclamerichtsnoeren. De promotiecampagne voor de milieukeur en de gecertificeerde producten heeft betrekking op hoogwaardige producten, waaronder producten die op milieuvriendelijke wijze zijn vervaardigd of verkregen. Deze hoogwaardige producten voldoen aan normen die hoger zijn dan de nationale en de communautaire normen, en de nationale regeling voor kwaliteitscontrole gaat uit van intrinsieke objectieve kenmerken, bijv. het gebruik van meststoffen en het verpakkingsmateriaal (zie de punten 17 en 18).
- (58) Krachtens punt 60 van de reclamerichtsnoeren mag de steun voor reclame niet meer bedragen dan 50% en moeten de ondernemingen van de sector ten minste 50% van de kosten dragen. De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat aan deze voorwaarde is voldaan (zie punt 30). De steunmaatregel betreffende de promotiecampagne voldoet aan de voorwaarden van de reclamerichtsnoeren.

4. CONCLUSIE

- (59) De Commissie concludeert dat het bij de maatregel gaat om staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, VWEU. Zij stelt tot haar spijt vast dat Nederland de maatregel, in strijd met artikel 108, lid 3, VWEU, reeds ten uitvoer had gelegd voordat de Commissie een besluit had genomen.

---

¹¹ PB L 109 van 6.5.2000, blz. 29.

- (60) De regeling is in overeenstemming met de reclamerichtsnoeren en de communautaire richtsnoeren, met name wat betreft de voorschriften voor de steun voor de productie en de afzet van hoogwaardige landbouwproducten en de voorschriften voor de steun voor technische bijstand. Bijgevolg mag de steunmaatregel met de interne markt verenigbaar worden geacht overeenkomstig artikel 107, lid 3, onder c), VWEU.
- (61) Als deze brief vertrouwelijke gegevens bevat die niet aan derden mogen worden bekendgemaakt, wordt u verzocht de Commissie daarvan binnen vijftien werkdagen vanaf de ontvangst van dit schrijven in kennis te stellen. Ontvangt de Commissie binnen die termijn geen met redenen omkleed verzoek, dan neemt zij aan dat u instemt met mededeling aan derden en bekendmaking van de volledige tekst van dit schrijven in de authentieke taal op de internetsite: http://ec.europa.eu/eu_law/state_aids/state_aids_nl.htm. Dit verzoek dient bij aangetekend schrijven of per faxbericht te worden gericht aan:

Europese Commissie
Directoraat-generaal Landbouw en plattelandsontwikkeling
Directoraat M
Kamer: Wet 130 5/98A
B-1049 Brussel

Fax: 00 32 2 296 76 72

Met bijzondere hoogachting,

Voor de Commissie

Dacian CIOLU•
Lid van de Commissie